

Tartalom: Honi régi kéziratokat tárgya-zó levelek, (közli gróf Kemény József) 153. l. A sárga domino, (Szilágyi) 155. l. Őszidő, (Tyburczvári) 158. l. Net-tához, (Tyburczvári) 159. l. Könyvismertetés, (13.) 160. l.

Honi régi kéziratokat tárgya-zó levelek.

Közli gróf Kemény József.

Quam multa hoc primum cognovimus seculo, et quidem multa venientis aevi populus ignota nobis sciet, multa seculis tunc futuris, cum memoria nostra exoleverit, reservantur.

Seneca Lib. VII. c. 31.

Szalárdi János' „Siralmas magyar Kronikája” kiadását érintő levele Boldai Mártonnak széki Teleki Mihályhoz. 1670. Jun. 13.

„Szolgálatomath ajánlom Kgd mint Uramnak, Isten Kdt maga diczesegere, hazánk szolgálatjara tartsa meg.

Akaram Uram Kdt requirálni ez levélemmel, elsőbenis követem Kdt, hogy it leven Kd szomszedsagaban Kd latogatasara, s udvarlasara nem mehettem, egebnek Kd ne vellye hanem betegsegemnek, most immar alkalmas ideje miolta az agiban fekszem labom miat nem tudvan ha köszvenj, vagy egeb nyavalja. Ez felőlis akarom Uram Kdt requirálni, Kd ígerte vala Uram jó akaratyat szegenj Szalardi Janos Uram munkajanak kinyomtatatasara valo promotor szerzesben, im valami levelekreis akadtam, edgik Keczer Ambruse, masik Korda Sigmund Uramé, kik ugyan azon dologrul sonalnak, azon levelek tartasa szerent az Szarka ló árra szaz

Taller azon szükségre valo papiros vetelre depütaltatot, kirulis alkuvasais volt Keczer Ambrusnak az papiros czinaloval, mely maradot az üdvezült Ur es Szalardi Uram halalaval igi függöben, igen alkalmas ut Kd jó akarattyanak megh mutatasa, eddigh az summaigh, kinek mostan lehet ideje, nöha ezen kivülis azon Gross Urak eo Ngok igerték volt jó akarattyokat az mint Korda Sigmund irasais tartja, de azt en hagyom Kd igert jó akarattyara, im az leveleket Matyas Deak Uramtul Kdk küldöttem szovalis izenven Kdk mellettek, kerem Kgd igereit szerent ilyen hasznos dologban ne difficultallya any faratsagat 's munkajat, Azon munkat, valosza leven Kdtül, magam akarom praesentalni Kdk, felvetven elsőben az kinyomtatásban valo fundamentumot. Ezek utan Isten Kdt sokaigh eltetven tartsa meg. Datum in Torda die 13 Junii 1670

Kd jó akaro szolgaja
Boldai Martom m p.

P. S. Szegeny Szalardi Janos Uram ugj adta volt Nadany Uram kezében, hogi eo Klmeis mutatna az irant valo jó akarattjat az Patronusok szerzesében, az eo Kglme halálával penigh ezenben maradvan tsak tenne be „az Collegiom Bibliotekajaban addigh migh Isten mutatna olyan Patronust, kinek munkája által terjedhetne világra.“

Gyűjteményemben lévő eredetiből, mellynek külső címje ez: „Tekentetes Nemzetes Sze-

ki Teleki Mihály Uramnak, nekem Uramnak elő Klmenek adassék.“

P. H.

Boldai (vagy is Boldvai) Mártonnak ezen igyekezete siker nélkül maradt, mert Szalárdinak Siralmas magyar Kronikája még mind e napig is várja a' sajtót. Újabb időben ki akarta ugyan ezen becses kéziratot nyomtatni Kulcsár István, (lásd ennek jelentését illy című könyvének elején: „Kronika a' mohácsi veszedelemtől a' bécsi békülésig. Pesten 1805); — de ki akartam azt én is ezelőtt egy-néhány esztendővel adni, azonban célt nem érhettem én is bizonyos akadályok miatt, mellyek ha idővel elháríthatók lesznek, céloimtól el nem fogok állani.

Ezen kéziratról, melly a' mohácsi harcztól kezdődve I. Apafi Mihály' idejéig való történetek' leírását foglalja magában, és szerzőjéről lásd bővebben Benkő József' jegyzéseit (Tudományos Gyűjt. 1824. IX. p. 77—80), mellyekhez ragsztok ez úttal pótlékkul két irományt, mellyeknek egyike Szalárdi János' életének esmertetésére szolgál, a' másikából pedig kitetszik, hogy Szalárdi 1666ban még élt.

1. — „Nos Georgius Rákoczi, Dei gratia Princeps Transsylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes etc. Laudabile illud est Regum et Principum munus, ut in eos praeprimis effundant benevolentiae, honorum, et donorum alveos, qui praeclarae fidelitatis, morum integritatis, et imbutarum scientiarum edidere specimina, taliterque semet Regum, Principumque clementiae dignos fecere. Hinc est, quod nos cum ad nonnullorum Dnorum Consiliariorum nostrorum singularem nobis propterea factam intercessionem, tum vero attentis, et consideratis egregiis animi dotibus, litterarum scientiis, fidelibusque servitiis nobis Joannis Szalárdi Vice Secretarii nostri, nobis sincere dilecti, qui quidem ex communi no-

tra Patria Hungaria oriundus, a prima ineunte juventute Literarum, Scientiarumque studiis deditus, mox amore Literarum ductus, exteras oras, academiasque laudabili, insignique cum effectu adivit, moxque in Patriam reversus semet variis sibi conceditis negotiis, et Officiis adeo meritum reddidit, ut eundem ad latus nostrum a secretis applicare haud dubitaverimus, ac non ita pridem ad munus etiam Vice Secretarii nostri promoverimus, totalem, et integram portionem nostram possessionariam in Magyar Igen in Comitatu Albae existentem habitam, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis e. c. t. annotato Johanni Szalárdi gratiose dedimus, donavimus, et contulimus, imo damus, donamus e. c. t. Datum in Arce nostra Fogaras die 6 mensis Januarii A. D. 1646.“ (Süllyei gyűjteményéből.)

2. — „Kegielmes Uram Fejedelmem.

„Nagod 23 presentis Fogarasban költ meltosagos paranczolatia alazatoson vöttem, meliben paranczollia Nagod hogi ha az Török Vitezek be talalnanak kapni Orzagh hire s akarattia nélkül ordinantiat nem adhat, hanem Istén az orzagh giüleset ele hozvan Nagod proponal-tatni fogia, es az mi az orzagnak fog teczeni, aztis fogia paranczolni, meli Kegielmes Uram felette szükséges, ha az Nemes orzagh s Nagod presidiumokat tart, hogi ordinantiatis adgion, mert néha vagi tudatlansagból, vagi megh indult állapotból olli dolgot talalnak czelekedni, ne-talam az orzagnak kart, s Nagodnak busulast hoznanak az rendeletten czelekedettel. Az mi az Presidiumok fizetesenek állapotiat illeti Kegielmes Uram, enis olvastam az Articulust; ugi vagion hogi csak az Somliai es Sebesvari Presidiumnak rendelte az orzagh ezt az eöt eöt forintos adót, de ugian akkor az Orzagh s Nagod rendelte ide Kolosvarra az Comissarius u-

rákat, kikis nem haszontalannak iteltek az it való Presidiumnak való fizetést az Somliai Presidiumnal, seőt Kegielmes Uram hasznosabnak, holot az Somliai Presidium Erdelire nem sokat vigiazzhat, hanem csak az Szilagira, es Kővár-ra, ide kenek ha mit segíthetne, de az kevesen való utnak ezek leven előtte, ezek segíthetnének Erdelinek valamit, ha jo Presidium volna benne, ezek az dolgok Kegielmes Uram Discursusban foroghvan az Comissarius urak előtt, s látvan nem bazontalansagát az it való Presidiumnak, magok az Comissarius Urak marasztottak megh az it való keves Presidiumot, s assecuraltakis hogi fizetések megh leszen, s magok is paranczoltak Szalárdi Uramnak, hogi fizetéseket ki adgiak, melire nezve kellett nekem Kegielmes Uram urgealnom, holot ez az Presidium csak az vizet hogi penzen nem vezi, edgiebet minden penzen vezen, az Somliai penigh sem fat, sem szénát sem abrakot nem vezen, hanem falukról hordanak nekik, de ezeknek csak egy szekér fat sem hoznak sohonnat, azért Kegielmes Uram enis kőniörgők Nagodnak mint Kegielmes Uramnak meltoztassek azis proponaltatni az orzagnak, hogi ha tartanak Erdeliben Presidiumot, az vagi csak szilagi Presidiumokra támaszkodnak, ha tartanak Kegielmes Uram ne tarezak illien inordinate, hogi csak egy szekér faok se legien, hogi azis ne busullion miáttak, az ki Nagod kegielmességeből közikben lezen rendelve, az mi az Szalárdi Uram irasat illeti Kegielmes Uram, bár eo Kegielme mast irt volna akkor mikor azt irta, hogi az Kolosvari Presidiumnak ki fizette, azért nem fizethet az Somliainak, ugi vagion Kegielmes Uram az keves nemet gialoghuak fizetet volt eo Kegielme, de az lovas Presidiumnak azutan két vagi három nappalis fizetet, mikor az Somliainak ki atta, ezek utan Istennek ajánlom Nagodat szerelmesivel es maradok

Kolosvar 31 Januar. 1666.

megh elek Ngod meltatlan szolgálja
Ebeni István.“ m. p.

Gyűjteményemben lévő eredetiből, mellynek ez a' külső czímje: „Az en Kegielmes Uramnak az Erdeli meltosagos Fejedelemnek nekem Kegielmes Uramnak adassek.“

P. H.

Végre megjegyzem, hogy Szalárdi János kéziratának egy régi példányán ezt láttam felírva: „Születhet Zathmar Warmegieiben mikor irtatnek 1601dik eztendő.“

(Vége közelebből.)

A' sárga domino.

(Vége.)

Félni! szól közbe az ismeretlen, soha sem hallottam tőled e' szót. Mitől lehet félni innen-től Pisáig? Lovaid 3 óra alatt oda visznek. Fogd a' csomót, mellyet a' nagy herczegnek fogsz adni. Most mi után tudod a' szerencsen' hollétét térj a' palota felé, add kezeibe 's kérd hogy tüstént nézze át. Ezzel ne késsél, de tüstént siess át venni a' feketétől a' tudva lévő dolgot. Mig a' herczeg a' bizonyítványokat olvasandja én Violával elindulok.

Mind ezekből semmit sem értek, mondék a' csomót át véve.

Mindent meg fogsz tudni Pisában leendő találkozásunkkor. Most ne késsünk.

Legyen szabad legalább — — —

Szót se többet ha szeretsz, szól közbe a' viola szín domino, ki hogy nem Albert, meggyőződém mi után most először hallám fenhangon szólani. A' dologban titok és tévedés volt egyszersmind. De már annyira belé voltam szöve, hogy vissza lépnem tiltott a' becsület. Így hát eltökélém kalandomat tovább folytatni, átkozva a' sárga dominót.

A' palota felé menve találtam a' fekete dominót, ki megszólította.

Miláno, felelék én.

Jól megy minden Felippo?

A' bámulásig.

Hol van ő?

Amott, felelék újjommal a' narancs bokorra mutatva.

Hát a' levél 's a' csomó?

Fejemmel inték.

Azonban jól teszed ha távozol, hónap látni foglak. —

E' helyt Uram?

Igen, felel elsietve egy kis ösvényen.

Megérkezve a' palotához 's keresztül hatolva a' néptömegben eljutottam a' nagy herczegig. Karján csüggött a' fél alakos ifju hölgy, ki velem a' mulató erdőcskében beszélt. Ekkor jutt eszembe hogy ő fenségének egy Viola nevű leánya van. Bátran álltam eleibe, átadtam a' nálam lévő csomót, kérvén tüstént megnézni. Ezzel hátra vonultam 's mélyen köszönve lejöttem a' lépcsőkön.

Átadtad-e? kérdi egy hang.

Igen.

Elég. Most a' bokorhoz.

Megyünk tehát Pisába, gondolám, im béle avatva egy felségsértésbe, egyenesen sárga dominom miatt. Hitemre, el kell szánnom magamat, nincs más mód. — De egy utacskához érve egy feketét találtam, kinek szeméitündöklöttek mint macskáéi a' sötétben. Alig vehettem észre mellette egy kosarat; vagy valami egyéb illy szerüt.

Mit akarsz Uram? mond felemelkedve a' fekete mint egy megrettenve.

Téged felmenteni terhed alól. Ime Urad' gyűrűje.

Erre a' gyűrüt megtapogatta, látni kívánva azt, 's a' gyengéden fölfogott kosarat kezeim közé bocsátotta, melly inkább volt nagy és alkalmatlan mint nehéz. —

Hallod Uram, szól a' fekete; larma tá-

madt a' palota felől, siess; mi engemet illet nem lenne jó ha veled látnának. Ezt mondva hótömegem eltűnt keresztül a' bokrokon. —

Ezzel magam is futásnak eredtem kosarammal; nem sokat aggodva tartalma felől, gondolván, hogy különben is fejlődéshez közelít a' zavar. A' minden felől hallott kiáltások gyanították; hogy nyomunkban vagynak. Siettemben egy kőbe ütődve, kosaram leesett 's reá egy kiáltás hangzott!! —

Hirtelen kaptam fel az ártatlan teremtményt megtudni, hogy nem történt-e rajta valami szerencsétlenség. Történetesen a' kis kövér angyalnak semmi egyéb baja nem volt, minthogy fölébredt 's megrettent. —

Feledve a' veszélyt, mellyben forogtam, csendesen ültem le sárga dominommal, alugy alugy-ot danolva kisdedemnek, midőn egyszerre vállamon egy nehéz kéz' súlyát érzettem ezen rettenetes szavakat hallva: Foglyom vagy a' nagy herczeg' nevében. —

Miért e' kiméletlenség Uraim? alig tudva mit mondok.

Fogoly vagy a' nagy herczeg' parancsolatja' következésiben!

Fogoly? — de — — Uraim én ángol vagyok.

Az semmit sem tesz, parancs van minden sárga dominót föltartóztatni.

Minden ördögök vigyék a' sárga dominót, kiálték legalább huszadikszor. Jól van Uraim, én Önöket követni fogom, de engedjék legalább e' megrettent kis angyalt lecsendesítenem.

Rendkívüli, hogy valaki éppen azon pillanatban ragad el egy csecsemőt, midőn egy más Viola kisasszonyt. —

Valósággal különös, 's még különösebb az, hogy azt megfejteti éppen úgy elégtelen vagyok mint Önök. En azonban Önöket követem. Valamellyik legyen jó a' kosarat elhozni, én a' csecsemőt nem hagyom el.

Megérkeztünk a' palotához, a' nép tódulva

fogott körül. — Imé — hangzott minden felől — egy csecsemő kezében, milly gyönyörű terem-
tés. Végre a' nagy herczeghez értünk, ki dühös haragban látszott lenni. Alarczomat még mind megtartottam tudván, hogy az olasz honban közösen becsülik e' titoklepelt 's csak kikerülhetetlen szükség' esetiben vetkeztetnek ki belőle valakit. —

Ez ugyan azon domino — kiált a' nagy herczeg, vald meg, nem te voltál-e, ki éppen most egy papiros csomót hozál?

Ugyan az Uram, felelék, nyájaskodva az e' közben sírni kezdett gyermeknek.

Ki adta azt neked?

Engedelmevel Felsőgednek, semmit sem tudok.

Hol kaptad őt?

Ezen kosárban Uram.

De ki adta neked e' kosarát?

Engedelmevel felsőgednek, nem tudok semmit.

Csufolódsz velem? Minő esztelenség.

Ha Felsőged megengedi, ez urakat megkímélhetem a' fáradságtól, ha ezen asszonyóságok' valamelyike átvevdi a' csecsemőt. Ez estve sok ajándékot kaptam, mellyeket tüstént leszek szerencsés Felsőgednek bemutatni. —

Ekkor egy kecses Signorina nyujta karjait a' kisdedit átvevő, ki nyugtalansága 's félelme mellett is hajlani látszott feléje. — Illy természeti ösztön vonsza a' szépnem' ápolása alá a' csecsemőt. —

Elsőben tudja meg Felsőged, az estve kaptam e' gyűrűt.

'S kitől? szól a' herczeg, ismerni láttatván azt.

Nem tudom. Kaptam még e' másikat is.

Tudod-e kitől? monda ő felsége, megismerve a' fekete domino' gyűrűjét.

Nem Uram, itt van még egy gyilok, részemről nem kevésbé ismeretlen; továbbá egy csomó papiros, mellyet kebelébe valék rejtendő azon embernek, kit még kelle ölnöm. —

'S azt is ismeretlennek állítod, ki ezt neked adá?

Teljességgel Uram. —

Végre egy kis irat, mellyet a' megholt' köntösére kelle függesztenem.

Az ördögbe 's te mind ezekről semmit sem tudsz. —

Felsőged' kérdésére sammi egyéb feleletem az előbbinél. —

Te talán tulajdon neved 's életed' módját sem tudod? szól a' herczeg kétes mosolylyal.

Azt igen, felelék levéve alarczomat. Én angol vagyok 's reménylen nem méltatlan a' gentleman czimre, nevem Herbert, 's többször valék szerencsés Felsőged' asztalánál lehetni. —

Uram, én Önt ismerem — magunkra kívánok maradni, szól a' herczeg, különös beszédem van a' lovaggal. —

Magunkra maradv e' szerint, elébeszélém fontosabb részét titokteli kalandomnak 's maga volt a' herczeg, ki a' tömkeleg' fonalát kezembe adá. —

A' herczeg leánya' kezét Rodolpho' istriai grófnak szánta, de kényszeríteni teljességgel nem volt szándéka. Az ifjú Viola azonban Albert salernumi marquis' szeretetét visszonozta, kiről atyja hallani sem akart. Rodolpho' kitudván szerencsés vetelkedő társat, többször próbálta őt titokban meggyilkolni. — Végre Albert és Viola titkon egybe keltek 's egy évvel az után az ifjú marquisné falura vonult, hol atyja' tudtan kívül egy gyönyörű fiut szült, kit az údvárnál rendszeren egy megbízott asszonyóság' gyermeke gyanánt tartottak. —

Azonban e' tájban a' titkos egyesületék felelmökre kezdettek lenni az uralkodóknak, kik éppen ezért minden igyekezeteket kiirtásukra fordították. Rodolpho' is egy illy társulat' feje lett, részint hogy illy módon hatalmát nevelje, részint pedig hogy biztos embereket kötelezzelé magának, kikkel aztán a' marquist' odább állíthassa. —

Mind ezeket a' marquis igen jól tudta 's rég munkált bizonyítványokat szerezni a' gróf ellen. Ez végre sikerült is 's megtudván egyszersmind, hogy élete újabb merényeknek van kitéve a' marquesa' alakos bálja alatt, azért eltökélé mindent — még nősülését is — felfedezni a' nagy herczeg előtt, első ingerültsége' lecsilapodtáig pedig Pisában keresni menedéket, igen helyesen számítván úgy, hogy a' Rodolpho' vétkei behoztatása számára megszerzi a' herczeg' kegyelmét. A' bál igen jó alkalomnak látszott nőjét elvihetni csak azért is, mert a' királyi palotából annyi örök közül bajosabb lett volna. Viola azonban gyermeke nélkül menekedni nem akart, mi nem kis akadály volt a' lóháton mehetésnek. Eppen ez okból irthát Albert gróf Osore meghitt barátjának, mellyben őt oltalnára meghívta a' bál alatt kérve, hogy a' könnyebb megismerhetésért sárga dominót öltön. De gróf Osore nagy vadászatban volt, honnan csak későre tért vissza 's így a' marquesához is csak azon pontba érkezett, midőn a' Viola' eltűnt észre vétetett, hogy tehát egy pillanatot se veszessen sietett utána Pisába.

Az olvasó ezek után kétségkívül érti, hogy Albert marquis és érdekes nője miért szólíták meg a' sárga dominót. Mi Rodolphot illeti, engem a' vele szövetségben álló Carbonarik fejének azért tartott, hogy látott a' tört vizsgálni lámpa' fényénél. A' levelek, mellyeket kezembe adott, a' társaságot illető titkos iratok voltak a' végre intézvék, hogy általak a' marquis Carbonarjnak tartassék; a' felirat pedig, mellyet a' holtra kelle függesztenem, elhítenni, hogy a' halálos döfést szövetséges társától kapta, ki ez által rajta az árulásért akart bosszút állani.

Mind ezen felvilágosítások után bátor voltam a' herczegtől engedelmet kérni, hogy megbízatásomat betölthessem 's a' kisdedit anyjához vihessem, mire annyival kötelesebbnek é-

zettem magamat, mivel a' lésedelem halálos nyugtalanságra adhatott volna alkalmat. Reményemet fejeztem ki a' felől, hogy ő felsége meg fog engedni annak, kinek sorsán változtatni különben sem lehet, mellynek következésiben lehet azon örömöm, hogy e' szerencsés ujságot magam tudassam leányával 's vejével. —

A' herczeg nagy léptekkel sétált a' teremben 's végre így szólt:

Signor Herbert! Rodolpho' árulása annyira bosszant, hogy, mit szükségtelen is mondanom, ha leányom szabad is, soha övé nem lenne. Ő töstént parancsot fog kapni birodalmamat elhagyni. Ön vöm' életét mentette meg, mellyért köszönettel tartozom, a' brávók' elszélesztésivel pedig ügyessége' és lelkijelenléte' valóságos remekét adta. Siessen vömet és leányomat feltalálni: de mondja meg, hogy a' gyermeket zálogul tartom, hogy így annál biztosabb lehessen minél előbbi vissza tértök felől. —

Napfeljöttével már Pisában voltam, hol az ifju párt fájdalmak közt találtam. Osore gróf éppen a' dolog felett tanakodott velök úgy találván, hogy a' titok' részesévé bizonyosan egy idegent tettek, ki azzal kétségkívül vissza élt, hogy őket elárulja.

Nem festem a' boldogságot, melly a' futó bánatot felváltotta. Szeretve, tisztelve fogadtak, 's csak nem angyalkint imádtak, 's Lukkában mulatásom' egész ideje alatt soha sem bántam meg, hogy ez nap öltönyöm volt a' sárga domino. —

(Francziából).

Szilágyi.

Őszi dal.

Hervad a' nyár'
Kellemes virága,
Mint szívemnek
Szende ifjusága.

Hamvad a' táj'
Csillogó kieme,
Mint az ifju'
Elvirult szerelme.

Köd borong a'
Láthatár' ölébe,
Őszi napfény
Sugárol fölébe.
Barna a' köd,
Mint sötétes éjjel;
'S csak kőronkint
Oszlik szerteszályel.

Hervadj ó nyár'
Kellemes virága,
Mint szívemnek
Szende ifjusága.
Hervadj, mint a'
Lányka más karában
Életének
Ifju hajnalában.

Hamvad j ó táj'
Csillogó kieme,
Mint az ifju'
Elvirult szerelme.
Hamvad, mint én
'S mint ő bú-üzötten;
Mert a' sors áll
Közte és közöttem.

És borongj te,
Barna köd tömegje,
Mint az ősznek
Zúgó fergetegje.
Lám elöttem
Ködfedett jövendő,
Mellybe pályám'
Fénye elveszendő.

Barna a' köd,
Barna a' jövendő;
Rejteken üdv
Nékem nem növendő.
Hajh, reménység'
Létadó sugára
Nem világít
A' bánat' fiára!

Tyburczvári.

Nettühöz.

Láttam virágfüzérrel
Mosolygó szép tavaszt;
Részvéltlenül tekintém,
És nem bámultam azt.

Láttam napot pirulni,
'S tengerbe szállni el;
Hideg, komoly maradtam,
Mikint halott lepel.

Láttam csillag ragyogta
Hűs nyári éjszakát;
'S a' vad kebel' honában
Kéj nem zajonga át.

Láttam a' lég' ölében
Villámpak fénytűzét;
Szívem' fagyát a' fénytűz,
Még sem oszlatta szét.

De kép lengett előmbe
A' földvidék felett,
Minőt teremt magának
Abrándos képzelet.

'S e' kép, leány, te voltál,
Te szép márványszobor,
'S az óta érzeményem,
Mint Aetna' lángja forr.

Tyburczvári.

Könyvismertetés.

I. *Beke Sámuel Vasárnapi Beszédei. Kiadta Nagy Ferenc kolozsvári ref. professor.*
 II. füzet. Kolozsvártt özvegy Barra Gáborné és Stein tulajdoná. 1840. 8. r. 272. l. Ára I f. 20 kr. p.p.

Jelen gyűjtemény a ritka lelkületű, jeles szónok, néptanító és népbarát Beke Sámuel hátrahagyott számos munkáiból egy második füzetet mutat bé az egyházi literatura' barátinak. Az első füzet csak próba mutatványképen adott, de azon kedvező fogadtatás, mellyben részesült, csak hamar tanusítá, mikép a' mutatvány kedvet nyert; mert alig telt egy pár év az első füzet' kelése után, 's az 550 számú füzetpéldány' nyomataiból alig maradt meg a' tízed rész. A' közönség' részvéte legbizonyosb próbaköve annak, hogy a' kézen forgó munka érdeklél 's tárgyához illő beccsel bír. Ezen tapasztalt részvét birta reá, mint tudjuk, kiadókát egy második füzet' kiadására. Ref. úgy hiszi, hogy ha az első füzet méltó emlék a' korán elhunyt' érdemteljes pályájának, e' második füzet amaz emléket állandóbbá 's emberiképen szólván, maradandóvá tette. Ezen füzetben is reá ismerünk a' szelleműs, szép érzelmű, gazdag erű, világos fejű és mindenek felett apostoli buzgósággal oktató néptanítóra; itt is saját eszmékkel bíró, erős lelkületű, az emberiség' legszentebb érdekeiért mélyen és magasan lángoló szónok ő, kinek minden gondolatja 's érzeménye az emberiség' legfensőbb érdekű kebelkincseire u. m. szabadság, erkölcs, közrészvét, közboldogság, haza és emberszeretet, polgári hűség nagy eszméire vitetik — itt is minden üres pöffeszkedéstől, dagálytól szabadon, tiszta, férfias, erőteljes és népszerű nyelven oktatja hallgatóit, 's mintegy vezérfaklya világol azon elv,

hogy a' mit mond az értelmesen legyen mondva, 's erkölcsi hatást gyakoroljon. Sőt meg van a' másik füzetnek azon érdeme, az első felett, hogy nyelvszabályokra, tisztaúságra, 's correctnessre több gond fordítatott mint az elsőben. Kitűnő főleg az apostrophok körül közelebbről divatozni kezdett szabályok' felvétele, s a' cz. tz. kettős hangoknak az egy c be össze olvasztása.

A' munka' tartalmát 11 vasárnapi beszéd teszi, és egy Toldalék. A' vasárnapi beszédek között igen jelesek az 1. 2. 4. 5. 6. 9. 10. szám-alattiak, mindenik sok élet és dologismeretet, saját nézeteket, lélektani mélységet, 's főleg azt mutatja, hogy a' szónok az időnek bölcsen tanító nyelvét értette, 's a' kínálkozó alkalmat, mi által a' gondja alá bizott népre erőteljes hatást gyakorolhatott a' sz. könyv' útasítása szerint, megragadni 's hasznát venni igen is jól tudta. A' Toldalékban egy fejedelemérti könyörgésre találunk elsőben is, melly ref. vélekedése szerint keresztényi legtisztább, 's nemzeti legmélyebb kebel' ömlédezésének nézethetik, 's megérdemlené, hogy valamint Albionnak megvanak a' maga nemzeti hymnusai, úgy ez legyen minden igaz magyarnak nemzeti könyörgése, mellyet reggel és estve elmondjon, éléneljen a' láthatlan 's még is mindenütt jelenvaló örök lény' trónja előtt, kitől függeni hiszi önsorsát 's nemzete' jövendőjét. A' bérekesztésül álló keresztelői 's menyegzői beszédek sok érzéssel, 's igazsággal, kellemmel, 's némi ihletéssel irvák, melly szerző' munkáinak, kivált a' világot nem látottatnak különösön sajátja. De nem bocsátunk a' munka' részletesb taglalgatásába, szől mellette a' szerző' ismert szelleme. Dicsérje meg a' könyv maga magát. — A' füzet' ára magasabb most mint volt az elsőnél; de ez nem csuda, hisz három egész ívvel tartalmazb az elsőnél 's három ív akaratlanul is fölebb rugtatja az árt.
 (Folytatása közelebből.)